

ARCHEOLOGICKÉ CENTRUM OLOMOUC

příspěvková organizace
U Hradiska 42/6, 779 00 Olomouc

Motto: „...Studenti ještě nepřijeli a dělníky odvezl traktor do vesnice...Melíšek byl v domku druhou noc...Dlouho nemohl usnout, každý šelest, každé vrznutí čerstvých prken nebo závan větru,...to všechno Melíška velmi zneklidňovalo...Netušil ovšem, že zarostlou lesní cestou se k domku...blíží muž, jehož černý stín se mihotal mezi stromy...“

Takto líčí pocity archeologa na jeho prvním velkém terénním výzkumu slovanského hradiska spisovatel Václav Erben (*Vražda pro Zlatého muže, Praha 1991, str. 85-6*). Pan spisovatel věděl, co píše. Měl mnoho známých mezi archeology. A bylo tehdy zvykem, že vedoucí archeologického výzkumu letní měsíce trávil přímo na lokalitě. Dnes spíše dojíždí autem...

Činnost v terénu je však stále alfou i omegou práce archeologů. Bez ní by nebylo nových poznatků, pohled do dávné minulosti by ustrnul ve formě dogmat a klišé, poselství předávané dotýkanými předměty by zabloudilo v čase. A přece to není jen tak jednoduché něco v terénu objevit. *Investoři* většinou tvrdí, že to *oni* budou na své stavbě hlídat výkopy a hlásit archeologické nálezy. Mají na mysli zlato a nálezy „světového významu“. *Archeologové* (vysokoškolsky vzdělaní) ale trvají na „náleзовých okolnostech“ a na „dokumentaci“ nálezů.

K tomuto postoji dospěli od 19. století, kdy se uskutečnily i v našem regionu první „vykopávky“. Příkladem za všechny může být prostějovský badatel *Antonín Gottwald*¹⁾. Mnohaletý výzkum podnikal „z těžce nastřádaných úspor výhradně jen svým nákladem“, přátelé ho upozorňovali na nové nálezy, majitelé pozemků mu vycházeli vstříc „se vzácným porozuměním“, aby na jejich polích, v lesích i zahradách podnikal vykopávky, o části svých nálezů mohl hrdě prohlásit, že „velká snůška je v mém soukromém majetku“²⁾. Na lokalitu se tehdy archeolog dopravoval koňským povozem a dokumentaci si odbyl jednoduchou kresbou do zápisníku. *A přece to byla záslužná činnost.*

Na počátku 21. století je situace v něčem stejná, v něčem zcela odlišná. Většinu archeologických výzkumů tvoří stále záchranné akce (předstihové i souběžné se stavbou) financované dle zákona investory nebo (v lepších časech) i fondem Krajského úřadu. Na výzkumy systematické (pro vědecké účely), zjišťovací, ověřovací, revizní apod. většinou nejsou peníze. Někdy lze do financování výzkumů prosadit i geofyzikální měření předcházející výstavbě. Naopak povrchové sběry, letecká archeologie, studium satelitních snímků, literatury, starých map apod. bývají součástí územních archeologických studií. Vzácně se podaří uspět v některém z grantových systémů a pak dojde i na moderní odvětví archeologie – archeologii krajinnou, enviromentální, modernizaci databází údajů o nálezech a nalezištích, propojení s grafickými informačními systémy (GIS) atd. *Antonín Gottwald* by se jistě nestačil divit. Navíc si asi nedokázal představit, že by archeologie mohla být založena na mezinárodních konvencích a zákonech – obtížně vymahatelných, ale stanovujících pravidla „hry“.

Dnešní archeolog pracuje na velkých i malých stavbách, v zimě, v dešti, za úmorného vedra, v prachu a v hluku stavebních strojů, zvládnout musí špatně placené brigádníky („*bez reptání, prosím*“), dokumentaci nálezů („*v tomhle počasí?, ručičky mi mrznou!*“), vyzdvižení nálezů ze země („*a musím ty sáčky číslovat?, už je jich tisíc!*“), prvotní očištění a evidenci („*proboha, vždyť to popletete a změníte tak dějiny!*“), převoz k dalšímu zpracování („*kolik že se vejde do auta banánovek?*“), MTZ výzkumu („*už zase vodu pro brigádníky?, vždyť oni ji snad pijí!*“), kontakty s investorem („*s tím štětečkem my vážně pracujeme!, přísahám...*“), jednání s nadřízeným („*ano, v sobotu a v neděli budu psát ten článek, opravdu – už mám nadpis hotový, vážně, šéfe*“), účast na konferencích v tu- i cizozemsku („*co po mně ti lidé chtějí?, proč nemluví česky?*“), jakož i výčitky životních partnerů („*mně je jedno, že tě to baví, ve slovníku si najdi, jak má vypadat výplata...*“) atd.

Co se paradoxně s léty nemění, je počasí. Každý výzkum občas znehodnotí např. příval srážek. Nemění se ani lidé – jedni pracují, jiní neustále hledají stín a lehčí nářadí, vyhlízejí přestávku, ale výplatu neodmítnou. Ani romantika archeologii neopouští – odkrytí lidskou kostru v hrobě, potěžit v ruce pravěkou nádobu, najít něco, z čeho se archeologovi rozbuší srdce – na to se jen tak nezapomíná. Rubem mince jsou pak konflikty s investory (o termíny, o peníze), nucená spolupráce s policií (kvůli vandalismu na nalezištích, krádežím – např. i mobilního WC) či stálý boj proti nelegálním výzkumům a prodeji nálezů na některých burzách. *A proto je to záslužná činnost...*

¹⁾ V roce 2009 uplynulo 140 let od jeho narození, dne 9.8.2011 to bylo 70 let od jeho úmrtí.

²⁾ *Antonín Gottwald: Můj archeologický výzkum, Prostějov 1931, str. 5–8.*